

Sectorul bancar al Republicii Moldova – principala amenințare în adresa procesului de implementare a Acordului de Asociere RM-UE

Andrei GUȘTIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

Ludmila GUȘTIUC,
master în drept, conferențiar universitar,
Institutul de Cercetări Juridice și Politice al
Academiei de Științe a Moldovei

Cristina TÎȘCUL,
master în drept economic, doctorandă,
Institutul de Cercetări Juridice și Politice al
Academiei de Științe a Moldovei

SUMMARY

One year since the signing of the Association Agreement, the Republic of Moldova woke up in a situation with several shortcomings that seriously affect the implementation of measures of the EU-Moldova Association Agreement. Some of them are: corruption; justice; banking sector; external funding; lack of visible positive effects.

In this article, we present a list of shortcomings and challenges and then draw some fundamental conclusions. Finally, in order to boost the process of applying the provisions of EU-Moldova Association Agreement, we propose some recommendations to the Government to be invested. At the same time, we would like to share a series of recommendations for the European Union and the development partners in Moldova.

La 29 noiembrie 2013, în cadrul Summitului de la Vilnius, Republica Moldova a parafat Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, eveniment care a însemnat închiderea negocierilor în vederea semnării acestui document.

Puțin mai târziu, la 27 iunie 2014, la Bruxelles a fost semnat Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele-membre ale acestora, pe de altă parte.

Ulterior, prin Legea nr. 112, la 2 iulie 2014, Parlamentul Republicii Moldova a ratificat Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele-membre ale acestora, pe de altă parte. [62]

Un rol activ în ceea ce privește ratificarea Acordului de Asociere a avut-o Curtea Constituțională a Republicii Moldova care, prin hotărârea nr. 24 din 9 octombrie 2014 privind controlul constituționalității Acordului

de Asociere RM-UE, a recunoscut constituționalitatea atât a prevederilor Acordului, cât și a Legii nr. 112 din 2 iulie 2014. [52]

Între timp, întru realizarea prevederilor Acordului de Asociere RM-UE, la 10 octombrie 2014, a intrat în vigoare hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 808 din 07.10.2014 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016. [53]

La 18.02.2015, prin hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 11, a fost aprobat Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2015-2018, care conține mai multe măsuri menționate în Acordul de Asociere RM-UE. Chiar dacă respectivul program a avut o durată de aplicare scurtă (dat fiind demisia Guvernului Gaburici), credem că un anumit impact el a avut totuși (semnale pentru societatea noastră, dar și pentru partenerii noștri străini). [54]

Un alt act important și mult așteptat constituie hotărârea Parlamentului Republicii Moldova din 13.07.2015 cu privire la Programul legislativ de transpunere a angajamentelor asumate în cadrul Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele-membre ale acestora, pe de altă parte. [63]

În fine, o poziție proactivă în domeniul implementării prevederilor Acordului de Asociere se așteaptă de la noul guvern, care a fost investit la sfârșitul lunii iulie 2015.

La doar un an de la semnarea și ratificarea Acordului de Asociere RM-UE, am putea face o radiografie a situației privind implementarea prevederilor Acordului. Chiar dacă nu există material factologic consistent, totuși câteva sublinieri de ordin general am putea admite.

Prezintă un adevăr incontestabil faptul că negocierile pentru parafarea și semnarea Acordului de Asociere s-au derulat într-un mod destul de accelerat. Tocmai din aceste

considerente, au existat opinii și suspiciuni precum că Republica Moldova, dorind să atingă obiectivul strategic – semnarea Acordului, a admis atât conștient, cât și din neștiință de cauză, unele omisiuni sau exagerări ale potențialului său reformator.

Cert este faptul că, la un an de la ratificarea Acordului, este dificil să identificăm unele realizări mai mult sau mai puțin impresionante cu referire la cadrul legal de implementare a prevederilor Acordului de Asociere RM-UE.

Totuși unele tendințe în acest sens sunt relevante. Este vorba de atare aspecte precum:

1. Teoretic, procesul de implementare a Acordului de Asociere durează de un an de zile. Dar în practică este vorba de un termen mult mai redus.

2. În fapt, implementarea propriu-zisă a prevederilor Acordului de Asociere a demarat abia la 10 octombrie, odată cu intrarea în vigoare a hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 808 din 07.10.2014 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016. [53]

3. Prin urmare, real putem vorbi de o perioadă de implementare de doar 9 luni de zile.

4. Chiar și în decursul acestor 9 luni de zile au existat interferențe de natură să devieze atenția guvernării de la procesul de implementare a prevederilor Acordului. În mod special, putem vorbi de o suprapunere nefericită a campaniei electorale pentru alegerile parlamentare și a campaniei electorale pentru alegerile locale cu procesul de implementare. Evident că acest lucru nu putea să nu afecteze bunul mers al procesului de implementare a prevederilor Acordului de Asociere.

5. Ulterior, după alegerile parlamentare din 27 noiembrie 2014, începând cu 10 decembrie 2014, imediat ce au fost validate alegerile pentru noul Parlament, Guvernul

Leancă a demisionat. Un guvern demisionar nu avea cum să aducă eficiență procesului de implementare a prevederilor Acordului de Asociere RM-UE.

6. Abia începând cu 18 februarie 2015, odată cu acordarea votului de încredere Guvernului Gaburici, întreg procesul de implementare a Acordului de Asociere a cunoscut o oarecare relansare. [54]

7. Preocupările Guvernului Gaburici față de implementarea prevederilor Acordului de Asociere RM-UE au durat doar 114 zile, aceasta pe motiv că la 12 iunie 2015 Guvernul și-a dat demisia (Parlamentul RM a luat act de demisia Guvernului la 18 iunie 2015). [56] Considerăm că a fost o perioadă prea restrânsă în timp ca să evaluăm performanțele guvernului respectiv, în special în ceea ce privește implementarea prevederilor Acordului de Asociere RM-UE. Deși ulterior, pe parcursul studiului, vom puncta unele evenimente cu tentă negativă, ce s-au prefigurat sau au avut loc în intervalul celor 114 zile de activitate a Guvernului Gaburici.

8. La această instabilitate guvernamentală se mai adaugă și febra alegerilor locale, care a deviat oarecum atenția Guvernului de la realizarea prevederilor Acordului de Asociere RM-UE.

9. În consecință, prima aniversare de la semnarea Acordului de Asociere RM-UE (27 iunie 2015) și de la ratificarea lui (2 iulie 2015), Republica Moldova a marcat-o fără un Guvern funcțional, fără festivități și fără a prezenta careva rezultate notabile.

10. Spre deosebire de conducerea statului din Ucraina și Georgia, care la 27 iunie 2015 au venit cu discursuri prin care și-au arătat atașamentul față de reformele prevăzute de Acordurile de Asociere și au făcut promisiuni pentru reforme, clasa politică de la Chișinău a preferat să nu dea atenție evenimentului.

În aceste circumstanțe, devine o realitate faptul că unele clauze din Acordul de Asociere și, ulterior, preluate fidel de hotărârea Guvernului nr. 808 din 7 octombrie

2014 [53], par a fi irealizabile în termenele asumate de Republica Moldova. Aceasta se datorează în mare măsură exagerării potențialului Republicii Moldova de către negociatorii Acordului de Asociere și a evaluării inadecvate a posibilităților țării noastre de a ține piept provocărilor și apariției unor factori regionali cu impact negativ.

Totodată, pe parcursul anului au avut loc mai multe evenimente interne politico-economice de impact, în măsură să interfereze cu procesul de realizare a măsurilor prevăzute în Acordul de Asociere RM-UE.

La un an de la semnarea Acordului de Asociere, Republica Moldova s-a trezit în situația în care există mai multe carențe ce afectează grav realizarea măsurilor din Acordul de Asociere RM-UE:

1. Corupția. Conform Raportului Transparency International „Indicele de percepție a corupției în 2014,” Republica Moldova ocupă locul 103. [15] Iar conform Raportului TRACE Matrix – Global Business Bribery Risk Index for the Compliance Community, Republica Moldova, după indicele coruptibilității în domeniul afacerilor, ocupă locul 130 din 187. [16] Situația a devenit atât de alarmantă încât Raportul de Progres al Republicii Moldova în cadrul Politicii Europene de Vecinătate în anul 2014, prezentat la 30 martie 2015 de către șeful Delegației UE la Chișinău, ambasadorul Pirkka Tapiola, arată că dezvoltarea politică și economică a Republicii Moldova este împiedicată de corupția sistemică și cea la nivel înalt. [14] În atare circumstanțe, a constituit un semnal alarmant faptul că Guvernul Republicii Moldova, la 16 iunie 2015, a respins pachetul legislativ privind reformarea sistemului național de integritate (pachetul includea:

a) proiectul de lege privind declararea averii și intereselor personale;

b) proiectul de lege cu privire la Centrul Național de Integritate;

c) proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative). [9]

Alarmant în sens că combaterea corup-

ției (în special, a celei politice și în rândul funcționarilor publici) și, implicit, reforma Comisiei Naționale de Integritate constituie o prioritate pentru Uniunea Europeană și este un indiciu de care depinde acordarea de mai departe a asistenței pentru Republica Moldova.

2. Justiția. Am putea aduce multiple dovezi ale faptului că justiția Republicii Moldova este un domeniu afectat de multiple probleme. Credem că este suficient să facem referire la Raportul competitivității globale (*The Global Competitiveness Report 2014-2015*), conform căruia Republica Moldova s-a clasat pe ultimul loc din cele 144 de state analizate, într-un clasament global privind corupția din sistemul judecătoresc. [12] Tematica corupției și lipsei reformelor în justiție și, în speță, în sectorul judecătoresc a făcut obiectul diferitelor intervenții ale ambasadurilor acreditate în Republica Moldova. În perioada analizată cel mai criticat domeniu de către diplomații din Uniunea Europeană a fost cel al procuraturii. În atare condiții, adoptarea în primă lectură a proiectului legii cu privire la Procuratură (mai 2015) [64] este un pas mai mult decât așteptat, dar, totodată, venit cu mare întârziere și fără perspective clare de finalizare imediată.

3. Sectorul bancar. Situația în sectorul bancar este atât de complicată încât necesită un studiu aparte. În cercetarea analitică de față vom puncta doar reperele crizei din sectorul bancar, criză care afectează grav aplicarea de mai departe a prevederilor Acordului de Asociere RM-UE:

3.1. Atât experții internaționali, cât și cei naționali sunt unanimi în opinia precum că din 3 bănci comerciale („Banca de Economii” S.A., B.C. „Banca Socială” S.A. și B.C. „Unibank” S.A.) au dispărut fără urme peste 1 mlrd. USD (circa 15-20% din PIB-ul Republicii Moldova). [17]

3.2. Întru a clarifica lucrurile, a fost constituită o Comisie de anchetă a Parlamentului Republicii Moldova pentru elucidarea

situației pe piața financiară și valutară a Republicii Moldova, a măsurilor întreprinse privind stabilizarea cursului de schimb al leului moldovenesc în raport cu monedele internaționale și a situației de la „Banca de Economii” S.A., B.C. „Banca Socială” S.A. și B.C. „Unibank” S.A. Prin Raportul Comisiei de anchetă s-a relevat o situație deplorabilă în sectorul bancar, situație care nu va putea fi remediată atât de simplu și, cu atât mai mult, în viitorul apropiat. [55]

3.3. Se atestă o lipsă de acțiuni concrete și vizibile privind efortul autorităților din Republica Moldova de a investiga dispariția miliardului. Este adevărat că a existat acel raport de audit realizat de Compania internațională de audit Kroll Associates UK Limited. [13] Însă, în luna mai 2015, urma să aibă loc cea de-a doua licitație pentru selectarea unei companii internaționale ce ar fi efectuat investigațiile necesare stabilirii locului aflării sumelor financiare dispărute, lucru care așa și nu a mai avut loc.

3.4. Mai multe investigații independente au stabilit că, în ultimii ani de zile (2010, 2011, 2013 și 2014), auditul băncilor comerciale „Banca de Economii” S.A., B.C. „Banca Socială” S.A. și B.C. „Unibank” S.A. a fost efectuat de Compania Î.M. Societatea de Audit „Grant Thornton Audit” S.R.L., [11] administratorul căreia (reprezentanța din Republica Moldova) a fost până recent actualul ministru al economiei al Republicii Moldova – Stephane Bride. Respectiv, există motive de a ridica semne de întrebare privind calitatea serviciilor prestate de către compania respectivă, sau dacă au și existat semnale de alertă din partea Companiei „Grant Thornton Audit”, nu a existat o reacție vizibilă din partea autorităților competente ale statului.

3.5. Situația a devenit și mai dramatică începând cu 12 iunie 2015, atunci când Banca Națională a Moldovei a instituit supravegherea specială la cele mai mari trei bănci comerciale din țară – „Moldova Agroindbank” S.A., „Victoriabank” S.A. și „Moldindconbank” S.A. [3]

3.6. O agitație suplimentară a spiritelor, atât din Republica Moldova, cât și din afara ei, a stârnit-o intenția declarată a unor reprezentanți ai alianței de guvernare de a naționaliza „Banca de Economii” S.A. Respectiva intenție este privită cu multă suspiciune, avându-se în vedere existența precedentului cu miliardul dispărut. [5]

4. Finanțarea externă. Condiționarea de către donatorii externi a acordării asistenței financiare Republicii Moldova de realizarea unor reforme concrete. Prima aniversare de la semnarea Acordului de Asociere RM-UE s-a suprapus cu noutăți-semnale proaste pentru țara noastră. Doar câteva exemple:

4.1. În luna mai 2015, Fondul Monetar Internațional a condiționat reluarea creditării Republicii Moldova de lichidarea celor 3 bănci implicate în dispariția miliardului de dolari și menționate în Raportul Kroll: „Banca de Economii” S.A., B.C. „Banca Socială” S.A. și B.C. „Unibank” S.A. [4]

4.2. În luna iunie 2015, Banca Mondială a declarat blocarea relațiilor cu Republica Moldova, ceea ce pe termen imediat înseamnă că țara noastră nu va primi un suport bugetar în valoare de 45 milioane dolari. În acest sens, este semnificativ limbajul mai puțin diplomatic utilizat de Alex Kremer – directorul Băncii Mondiale pentru Moldova: „[...] *Relația BM cu RM va rămâne înghețată până când autoritățile moldovene vor întreprinde acțiuni decisive pentru soluționarea problemelor din sectorul bancar* [...]”; „[...] *Nelichidarea celor 3 bănci („Banca de Economii” S.A., B.C. „Banca Socială” S.A. și B.C. „Unibank” S.A.) ar crea un risc ca banii contribuabililor să fie utilizați pentru a acoperi pierderile ascunse și pierderile potențiale pe viitor* [...]”; „[...] *Revitalizarea „Băncii de Economii” ar permite să se extragă și mai mulți bani din contul contribuabililor* [...]”. [4]

4.3. În luna iulie 2015, Uniunea Europeană, prin vocea șefului Delegației UE în Republica Moldova (Pirkka Tapiola) a declarat că a decis să înghețe finanțarea pentru Republica Moldova. Condițiile principale de relu-

are a finanțării sunt: negocierea unui acord de finanțare cu Fondul Monetar Internațional și soluționarea crizei bancare. În limbajul cifrelor, această decizie ne costă 40,7 milioane de euro, bani ce urmau să ajungă în calitate de suport bugetar, inclusiv pentru reforma justiției. [10]

4.4. În luna iunie 2015, Ambasada Suediei la Chișinău a decis suspendarea unei finanțări în valoare de 2,4 milioane euro destinată continuării procesului de reformare a Ministerului Afacerilor Interne. În opinia M.A.I.-ului, motivul ar fi nefinalizarea schimbărilor de personal în conducerea ministerului. [2]

5. Lipsa efectelor pozitive vizibile privind implementarea Acordului de Asociere RM-UE. Paradoxul constă în faptul că, în pofida derulării diverselor proiecte și programe, în pofida asistenței generoase din partea Uniunii Europene, în pofida aplicării de un an de zile a prevederilor Acordului de Asociere, percepția publicului este că situația social-politică și, mai ales, cea economică, se deteriorează vertiginos, iar efectele pozitive ale Acordului de Asociere nu sunt vizibile și nici simțite de cetățeni. Atât RM, cât și UE nu au mediatizat (sau nu au avut ce mediatiza) realizările majore la un an de la semnarea Acordului de Asociere RM-UE. De fapt, pe unele pagini web oficiale ale Uniunii Europene, cu prilejul primei aniversări de la semnarea Acordului, au fost menționate doar următoarele efecte pozitive pentru cetățenii Republicii Moldova „[...] *În anul 2014 exporturile spre Uniunea Europeană au crescut cu 20%* [...]”; „[...] *Uniunea Europeană a ajutat agricultorii din Republica Moldova să-și vândă 80 tone de mere instituțiilor publice naționale* [...]”. Evident că un bilanț atât de modest nu putea impresiona și nici calma frustrarea cetățenilor noștri. [1]

Din lista provocărilor și problemelor menționate tragem mai multe **concluzii fundamentale:**

1. După ce a cules cele mai atractive roade ale Parteneriatului Estic (de exemplu,

regimul liberalizat de vize), Republica Moldova a redus din intensitatea reformelor prevăzute de Acordul de Asociere RM-UE.

2. Implementarea Acordului de Asociere RM-UE este compromisă în mare parte de situația din sectorul bancar din Republica Moldova.

3. Donatorii internaționali și cei din UE au adoptat strategia „*wait and see*,” proiectând finanțarea țării noastre în regim de *stand by* până la momentul când va fi o vință fermă pentru realizarea reformelor de către Republica Moldova.

4. Pentru mulți dintre cetățenii Republicii Moldova, faptul că Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială și Uniunea Europeană au sistat finanțarea Republicii Moldova, a constituit o surpriză. Admitem că o anumită doză de surpriză au avut-o și mulți dintre cei responsabili de implementarea reformelor dictate de Acordul de Asociere RM-UE. În realitate însă nu există absolut nicio surpriză. Încă în luna martie 2015, Republica Moldova a primit un avertisment-ultimatum de genul „*reforme sau sancțiuni*.” Este vorba de Note informative din partea Partenerilor de dezvoltare ai Moldovei, un Raport pe 83 de pagini, elaborat sub egida Organizațiilor Națiunilor Unite și alți parteneri de dezvoltare din Moldova. [6] Respectivul Raport, fiind prezentat Primului-Ministru al Republicii Moldova la 4 martie 2015, conține informații privind provocările-cheie de dezvoltare cu recomandări pentru soluționarea acestora. În cuprinsul Raportului sunt incluse 30 de note cu referire la domeniile strategice precum: drepturile omului, reformele în justiție și administrarea publică, egalitatea de gen etc. În fine, Raportul stabilește lista reformelor imediate ce urmează a fi întreprinse de Guvern în următoarele 100 de zile. Respectiv, la 12 iunie 2015, odată cu scurgerea celor 100 de zile, Guvernul urma să-și dea o dare de seamă privind implementarea reformelor. Or, 12 iunie este ziua când Guvernul a decis că e mai simplu să capituleze, dându-și demisia.

5. Implementarea Acordului de Asociere RM-UE poate constitui un succes doar în cazul în care, cumulativ, sunt prezente mai multe variabile, esențiale fiind încrederea partenerilor străini și existența unei finanțări. În atare condiții, este complicat să identificăm pe ce mizează clasa politică din Republica Moldova și cum intenționează să aplice prevederile Acordului de Asociere RM-UE, realizând reformele asumate, în condițiile în care:

5.1. exporturile spre Rusia și Ucraina s-au redus cu 31% și 20%, respectiv, în perioada ianuarie-noiembrie 2014;

5.2. în primul trimestru 2015 exporturile s-au prăbușit dramatic cu 67% spre Ucraina și cu circa 50% spre Rusia;

5.3. remitențele s-au redus cu 20%, în ultimul trimestru al anului 2014;

5.4. în perioada ianuarie-aprilie 2015, remitențele s-au redus cu 30%;

5.5. leul moldovenesc s-a depreciat cu circa 20%.

6. Considerăm că suspendarea finanțării este doar una din sancțiunile pe care Uniunea Europeană și creditorii internaționali le pot aplica Republicii Moldova, existând un pericol real ca, într-o bună zi, să fie anulat și regimul liberalizat de vize.

7. Guvernul recent investit a moștenit o situație complicată ce necesită eforturi imediate cu acțiuni și rezultate concrete.

În această ordine de idei, în sensul impulsivității aplicării prevederilor Acordului de Asociere RM-UE, venim cu unele **recomandări adresate Guvernului** recent investit:

1. A demara procesul de reconsiderare a Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016, prin efectuarea unei radiografii și identificarea unor domenii problematice care necesită o atenție sporită.

2. A notifica instituțiile Uniunii Europene relevante și reprezentanții săi în Republica Moldova despre faptul că Guvernul inten-

ționează să revizuiască Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016, prin extinderea perioadei de până la 2018 și prin includerea și/sau reformularea unor obiective și măsuri noi (sau, eventual, excluderea motivată a unor activități).

3. A convoca un for științifico-practic național și reprezentativ, în cadrul căruia să fie abordată problematica implementării Acordului de Asociere, identificându-se lacunele și nevoile de ajustare.

4. A include în Programul de activitate al noului Guvern un compartiment „Consolidarea sectorului bancar”, care ar conține prevederi precum:

4.1. Acordarea asistenței și contribuirea activă la desfășurarea expertizei și a investigațiilor internaționale privind situația la băncile comerciale: Banca Comercială „Banca Socială” S.A.; Banca Comercială „Unibank” S.A.; Societatea pe Acțiuni „Banca de Economii.”

4.2. Lichidarea celor trei bănci comerciale: Banca Comercială „Banca Socială” S.A.; Banca Comercială „Unibank” S.A.; Societatea pe Acțiuni „Banca de Economii.”

4.3. Implementarea unui plan de măsuri privind capitalizarea și restructurarea băncilor comerciale.

4.4. Realizarea unui plan de măsuri cu privire la diminuarea impactului scăderii remitențelor din Federația Rusă și Uniunea Europeană asupra economiei Republicii Moldova.

4.5. Eliminarea *off-shore*-izării sectorului bancar din Republica Moldova. Instituția responsabilă: Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Pieței Financiare și Ministerul Justiției. Argumente: atâta timp cât în spatele întreprinderilor înregistrate în zone *off-shore* se vor ascunde acționarii reali ai băncilor comerciale, există un pericol permanent de preluări abuzive.

4.6. Deschiderea sectorului bancar din Republica Moldova către investitorii din

Uniunea Europeană, în special către conglomerate bancare mari. Instituția responsabilă: Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Pieței Financiare și Ministerul Justiției. Argumente: deși sectorul bancar al RM este în mare parte concentrat în mâinile investitorilor străini, totuși calitatea acțiunilor este una proastă pe motiv că pe piața bancară a RM nu sunt prezenți mari actori bancari din Uniunea Europeană. Respectiv, aceasta duce la faptul că sectorul bancar al RM rămâne a fi unul neperformant, volatil și lipsit de încredere din partea populației, lucru care în ultimă instanță afectează securitatea financiar-bancară a țării.

4.7. Majorarea plafonului de garantare a depozitelor bancare, prin atingerea graduală a standardelor din statele Uniunii Europene (actualmente, în RM plafonul maxim este de 6.000 lei versus 100.000 euro în majoritatea statelor UE). Instituția responsabilă: Banca Națională a Moldovei. Argumente: Republica Moldova are cel mai mic plafon maxim de garantare din Europa, fapt care duce la o lipsă de încredere a cetățenilor în sistemul bancar autohton, cu impact negativ asupra economiei.

4.8. Reglementarea suplimentară a creditelor valutare. Instituția responsabilă: Banca Națională a Moldovei și Ministerul Justiției. Argumente: în situația în care în Republica Moldova se atestă existența unui procent relativ mare de credite eliberate în valută străină, atât credite de consum, cât și credite ipotecare, există pericolul ca în cazul deprecierei valutei naționale, debitorii să se trezească brusc în condiții inechitabile, fiind nevoiți să suporte consecințe grave. Prin urmare, se cere elaborarea unui memorandum privind restructurarea creditelor valutare pentru situațiile în care valuta națională se depreciază cu anumite puncte.

4.9. Completarea Strategiei securității naționale Republicii Moldova cu un compartiment aparte privind „Securitatea financiar-bancară”. Instituția responsabilă: Academia de Științe a Moldovei și Ministe-

rul Justiției. Argumente: în situația în care există amenințări reale în adresa sectorului financiar și al celui bancar, se simte o nevoie de consfințire legală a modalităților de prevenire și anihilare a acestor amenințări.

Totodată, venim cu un șir de **recomandări adresate partenerilor noștri de dezvoltare din Uniunea Europeană**:

1. În cazul în care Uniunea Europeană posedă dovezi precum că fondurile alocate Republicii Moldova pentru implementarea Acordului de Asociere RM-UE sunt utilizate irațional, să reconsidere mecanismul de acordare a fondurilor, după cum urmează:

1.1. Redirecționarea fondurilor spre alte sectoare, care pentru moment constituie un succes.

1.2. Alocarea de fonduri în baza tenderelor.

1.3. Alocarea de fonduri sub formă de granturi.

2. Așa cum principala cauză a eșecului de implementare a prevederilor Acordului de Asociere RM-UE o constituie criza din sectorul bancar, sugerăm Uniunii Europene să vină cu inițiativa creării în Moldova a Serviciului de Informații Financiare – agenție specializată în investigarea fraudelor din sectorul bancar. În acest sens, Uniunea Europeană ar putea oferi suport financiar și logistic.

3. Uniunea Europeană urmează să-și extindă aplicarea programului EUHLPAM – Misiunea Uniunii Europene de Consiliere în Politici Publice (European Union High Level Policy Advice Mission to the Republic of Moldova) pentru tot anul 2015 și, posibil, pentru anul 2016 (pentru moment, termenul limită al programului este iunie 2015).

BIBLIOGRAFIE

I. Reviste și culegeri de articole (ordine alfabetică)

1. 1 Year Together – Our future is in our hands. [On-line]: <http://eeas.europa.eu/top_stories/2015/260615_one_year_together_en.htm> (vizitat la 28.06.2015).

2. Ambasada Suediei a suspendat o finanțare de 2,4 mil. euro. Premierul cere explicații. [On-line]: <<http://www.moldova.org/ambasada-suediei-a-suspendat-o-finantare-de-24-mil-euro-premierul-cere-explicatii/>> (vizitat la 07.06.2015).

3. BNM a instituit supravegherea specială la trei dintre cele mai mari bănci. [On-line]: <<http://www.eco.md/index.php/banii-tai/banci/item/3496-bnm-a-instituit-supraveghere-speciala-la-trei-dintre-cele-mai-mari-banci-vezi-reac%C5%A3ia-maib>> (vizitat la 16.06.2015).

4. Creditorii internaționali întrerup finanțarea Republicii Moldova din cauza nerespectării angajamentelor. [On-line]: <<http://www.mediafax.ro/externe/creditorii-internationali-intrerup-finantarea-republicii-moldova-din-cauza-nerespectarii-angajamentelor-14463480>> (vizitat la 18.06.2015).

5. Guvernării vor să naționalizeze „Banca de Economii.” [On-line]: <<http://www.dw.com/ro/guvern%C8%9Bii-vor-s%C4%83-na%C8%9Bionalizeze-banca-de-economii/a-18509571>> (vizitat la 17.06.2015).

6. Înmânarea Notei informative din partea partenerilor de dezvoltare ai Moldovei către noul Guvern. [On-line]: <<http://www.un.md/viewnews/200/>> (vizitat la 12.04.2015).

7. Legislation for new system of European financial supervision adopted.// „Company Lawyer,” 2010, nr. 31(2), sect. 46.

8. Lefevre F. Loosveld S. The influence of European Law on the powers of financial supervisors.// „Journal of International Banking Law and Regulation,” 2010, 25(2), p. 49-52.

9. ONG-uri din Moldova se declară îngrijorate de pachetul de legi respinse de Guvern.

[On-line]: <<http://agora.md/stiri/10035/ong-uri-din-moldova-se-declara-ingrijorate-de-pache-tul-de-legi--respinse-de-guvern>> (vizitat la 21.06.2015).

10. Pirkka Tapiola: UE a decis să înghețe finanțarea pentru Republica Moldova. [On-line]: <<http://www.jurnal.md/ro/economic/2015/7/6/pirkka-tapiola-ue-a-decis-sa-inghete-finanta-rea-pentru-republica-moldova/>> (vizitat la 11.07.2015).

11. Raportul auditului asupra situațiilor financiare anuale ale Băncii de Economii S.A. [On-line]: <<http://www.bem.md/reports/6>> (vizitat la 14.05.2015).

12. Raportul competitivității globale 2014-2015 (The Global Competitiveness Report 2014-2015). [On-line]: <<http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2014-2015>> (vizitat la 13.06.2015).

13. Raportul Kroll pentru Moldova. [On-line]: <http://candu.md/files/doc/Kroll_Project%20Tenor_Candu_02.04.15.pdf> (vizitat la 29.05.2015).

14. Raportul de progres al Comisiei Europene: Implementarea Politicii Europene de Vecinătate în Republica Moldova: progresul în 2014 și recomandările pentru acțiune. [On-line]: <http://eeas.europa.eu/delegations/moldova/documents/press_corner/repulic-of-moldova-enp-report-2015_ro.pdf> (vizitat la 29.06.2015).

15. Raportul Transparency International „Indicele de percepție a corupției în 2014” (Corruption Perceptions Index 2014). [On-line]: <<https://www.transparency.org/cpi2014/results>> (vizitat la 16.07.2015).

16. Raportul TRACE Matrix – Global Business Bribery Risk Index for the Compliance Community. [On-line]: <<http://www.traceinternational.org/trace-matrix/>> (vizitat la 14.07.2015).

17. Vanishing act: how global auditor failed to spot theft of 15% of Moldova’s wealth. [On-line]: <http://www.theguardian.com/world/2015/jul/01/global-auditor-moldova-wealth-franchise-grant-thornton-banks-embezzle?CMP=share_btn_fb> (vizitat la 05.07.2015).

18. Weber R. New rule-making elements for financial architecture’s reform.// „Journal of International Banking Law and Regulation,” 2010, nr. 25(10), p. 512-521.

19. Yeoh P. The challenges and implications of systemic risks for financial regulation.// „Company Lawyer,” 2010, secț. 389.

II. Tratatе și monografii (ordine alfabetică)

20. Bărbulescu Iordan. Procesul decizional în Uniunea Europeană. București: POLIROM, 2008, 520 p.

21. Bonneau Th. Droit Bancaire. LGDJ: Paris, 2013, 752 p.

22. Costi, R., Vella, F. Quaderni di Ricerca Giuridica della Consulenza Legale, Banche, governo societario e funzione di vigilanza, Milano, 2008. Studiu disponibil în format electronic pe site-ul Băncii Centrale a Italiei <http://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/quarigi/qrg62/qrg_62/Quaderno_62.pdf> (vizitat la 25.01.2015).

23. Gavalda Ch. Stoufflet J. Droit de credit. Vol. 2. Lexis Nexis: Paris, 1998, 461 p.

24. Gheorghe Carmen-Adriana. Drept bancar comunitar. Editura C. H. Beck, București, 2008, 247 p.

25. Grote R. Marauhn T. The Regulation of International Financial Markets – Perspectives for Reform. Cambridge University Press. Cambridge, 2006, 541 p.

26. Gruson M., Resiner R. Regulation of foreign banks: United States and International. Vol. 3, Newark, NJ: LexisNexis.

27. Guștiuc Andrei, Radomir Gârlea, Mariana Prodan. Drept bancar comunitar. Editura „Elena V. I.” Chișinău, 2004, 67 p.

28. Hartley T. The Foundations of European Union Law. Oxford: Ed. Oxford University Press, 2010, 570 p.
29. Larosiere Jacques. The High-Level Group of Financial Supervision in the EU. Report. Brussels, 25 February 2009, 86 p. [On-line]: <ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf> (vizitat la 17.04.2013).
30. Mănescu Dragoș-Mihail. Regimul juridic al societăților bancare. Editura Hamangiu, București, 2009, 418 p.
31. Minea M., Costas C. Dreptul finanțelor publice. Vol. I, București: Ed. Universul Juridic, 2013, 360 p.
32. Minea M., Costas C. Dreptul finanțelor publice. Vol. II, București: Ed. Universul Juridic, 2013, 451 p.
33. Postolache Rada. Drept bancar. Editura C. H. Beck, București, 2012, 368 p.
34. Postolache Rada. Drept financiar. Editura C. H. Beck, București, 2009, 401 p.
35. Șaguna Dan Drosu, Tofan Mihaela. Drept financiar și fiscal european. Editura C. H. Beck, București, 2010, 294 p.
36. Scassellati-Sforzolini G., Zadra V. New Rules on Italian Banks' Organization and Corporate Governance. Rome, 2008, 351 p.
37. Tofan Mihaela. Integrarea României în structurile Uniunii Monetare Europene. Editura C. H. Beck, București, 2008, 315 p.
38. Wyatt D., Dashwood A. European Union Law. Londra: Ed. Sweet & Maxwell, 2006, 1224 p.

III. Acte normative

39. Avizul Băncii Centrale Europene cu privire la o propunere de directivă privind accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a societăților de investiții și o propunere de regulament privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții, nr. 20012/C 105/01 din 25 ianuarie 2012.// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. C105 din 11 aprilie 2012, p. 1.
40. Avizul Băncii Centrale Europene cu privire la o propunere de regulament al Consiliului de atribuire a unor sarcini specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și o propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr.1093/2010 de instituire a Autorității europene de supraveghere (Autoritatea bancară europeană). Nr. 2013/C 30/05 din 27 noiembrie 2012.// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. C30 din 01 februarie 2013, p. 6.
41. BaFin – Ministerul Federal al Finanțelor din Germania. [On-line]: <www.bafn.de> (vizitat la 13.01.2015)
42. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Comitetul de la Basel pentru supraveghere bancară, decembrie 2010, versiune revizuită din iunie 2011. [On-line]: <http://www.cep.eu/fileadmin/user_upload/Kurzanalysen/Eigenkapital_Basel_III/Basel_3_Regelwerk.pdf> (vizitat: 28.03.2013).
43. Circulara nr. 263 din 27.12.2006 a Băncii Centrale a Italiei privind publicarea reglementărilor aplicabile instituțiilor de credit italiene. Publicată sub titlul „Noi reglementări privind supravegherea prudențială a băncilor”. [On-line]: <http://www.bancaditalia.it/vigilanza/banche/normativa/disposizioni/vigprud/Circular_263_EN.pdf> (vizitat la 23.01.2015).
44. Codul monetar și financiar al Franței. Textul actualizat al acestui act normativ este disponibil pe site-ul Guvernului francez <<http://www.legifrance.gouv.fr>>.
45. Decizia Curții Europene de Justiție în cauza C-222/95 *Parodi vs. Banque H. Albert de Bary* [1997] Rep. I-03899.

46. Declarația din 11-12 noiembrie 2010 a liderilor de la Summitul G20 de la Seul. [On-line]: <<http://online.wsj.com/public/resources/documents/G20COMMUN1110.pdf>> (vizitat la 05.04.2013).

47. Decretul ministrului economiei și finanțelor al Italiei nr. 29 din 17.02.2009 privind prestarea de servicii de plată de către intermediari financiari.// „Jurnalul Oficial al Italiei” din 03.04.2009.

48. Directiva 2006/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 iunie 2006 privind inițierea și exercitarea activității instituțiilor de credit.// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. L 177 din 30 iunie 2006, p. 1.

49. Directiva 2006/49/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 iunie 2006 privind rata de adecvare a capitalului întreprinderilor de investiții și al instituțiilor de credit.// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. L 177 din 30 iunie 2006, p. 201.

50. Directiva 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 97/7/CE, 2002/65/CE, 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 97/5/CE.// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. L 319/1 din 05.12.2007.

51. Directiva 2010/78/EU a Parlamentului European și a Consiliului.// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. L331 din 15.12.2010, p. 120.

52. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 24 din 09.10.2014 pentru controlul constituționalității Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele-membre ale acestora, pe de altă parte, și a Legii nr. 112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere (Acordul de Asociere RM-UE) (Sesizarea nr. 44a/2014).// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 333-338 din 07.11.2014, art. nr. 40.

53. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 808 din 07.10.2014 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 297-309 din 10.10.2014, art. nr. 851.

54. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.11 din 18.02.2015 pentru aprobarea Programului de activitate al Guvernului și acordarea votului de încredere Guvernului.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 46-51 din 27.02.2015, art. nr. 46.

55. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 41 din 24.03.2015 cu privire la Raportul Comisiei de anchetă privind elucidarea situației de pe piața financiară și valutară a Republicii Moldova, măsurile întreprinse pentru stabilizarea cursului de schimb al leului moldovenesc în raport cu valutele internaționale și privind situația de la „Banca de Economii” S.A., B.C. „Banca Socială” S.A. și B.C. „Unibank” S.A.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 84 din 07.04.2015, art. nr. 121.

56. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 125 din 18.06.2015 privind demisia Guvernului.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 161-165 din 26.06.2015, art. nr. 344.

57. Instrucțiunile Băncii Italiei privind supravegherea instituțiilor ce prestează servicii de plată de către intermediari financiari. [On-line]: <http://www.bancaditalia.it/vigilanza/intermediari/normativa/exart107tub/c216/istr_vig_ifes_216_3a.pdf> (vizitat la 21.01.2015).

58. INTOSAI: International Organization of Supreme Audit Institutions. The Code of Ethics. Aprobare la Congresul al XV-lea al INTOSAI din Montevideo, anul 1992. [On-line]: <<http://www.intosai.org/issai-executive-summaries/view/article/issai-30-code-of-ethics.html>> (Vizitat la 02.06.2014).

59. KWG (Gesetz über das Kreditwesen). Textul actualizat al KWG este disponibil pe site-ul

Ministerului german al Justiției, la adresa <<http://bundesrecht.juris.de/kredwg/index.html>> (vizitat la 12.01.2015).

60. Legea Bancară Italiană, plasată pe site-ul Băncii Centrale a Italiei, la adresa: <www.banca-ditalia.it/vigilanza/banche/normativa/leggi/tub/TUB_gennaio_2011.pdf> (vizitat la 17.01.2015).

61. Legea Financiară Unică a Italiei nr. 58/1998.// „Gazzetta Ufficiale,” nr. 71 din 26.03.1998.

62. Legea Republicii Moldova nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asocieră între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele-membre ale acestora, pe de altă parte.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.185-199 din 18.07.2014, art. nr. 442.

63. Proiectul Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova cu privire la Programul legislativ de transpunere a angajamentelor asumate în cadrul Acordului de Asocieră între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele-membre. [On-line]: <<http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/2752/language/en-US/Default.aspx>> (vizitat la 15.07.2015).

64. Proiectul legii cu privire la procuratură a fost adoptat de Parlament. [On-line]: <<http://www.moldpres.md/news/2015/05/29/15003620>> (vizitat la 05.06.2015).

65. Regulamentul Uniunii Europene nr.1092/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 privind supravegherea macroprudențială la nivelul Uniunii Europene a sistemului financiar și de înființare a unui Comitet european pentru risc sistemic.// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. L331, din 15.12.2010, p. 1.

66. Regulamentul Uniunii Europene nr.1093/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 de instituire a Autorității europene de supraveghere (Autoritatea bancară europeană).// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. L331 din 15.12.2010, p.12.

67. Regulamentul Uniunii Europene nr.1094/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 de instituire a Autorității europene de supraveghere (Autoritatea europeană de asigurări și pensii ocupaționale).// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. L331 din 15.12.2010, p. 0048.

68. Regulamentul Uniunii Europene nr. 1095/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 de instituire a Autorității europene de supraveghere (Autoritatea europeană pentru valori mobiliare și piețe).// „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,” nr. L331 din 15.12.2010, p. 84.

69. Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului. Semnat la 18 aprilie 1951 și intrat în vigoare la 23 iulie 1952. Data expirării: 23 iulie 2002.

70. Tratatul de la Amsterdam. Semnat la 2 octombrie 1997 și intrat în vigoare la 1 mai 1999. [On-line]: <<http://cronicaeuropeana.ro/wp-content/uploads/2011/08/amsterdam-1997.pdf>> (Vizitat la 08.12.2014).

71. Tratatul de la Lisabona. Semnat la 13 decembrie 2007 și intrat în vigoare la 1 decembrie 2009. [On-line]: <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/cg00014.ro07.pdf>> (Vizitat la 07.12.2014).

72. Tratatul privind Uniunea Europeană – Tratatul de la Maastricht. Semnat la 7 februarie 1992 și intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993.

Prezentat: 29 iulie 2015.

E-mail: teodorina@rambler.ru